

Mislav Benić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za klasičnu filologiju

Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb

mislav.benic@zg.t-com.hr

OSNOVNI PODACI O OSJEČKOJ AKCENTUACIJI¹

U ovom se članku prikazuju osobine osječkoga naglasnoga sustava. Obrađuje se prozodija općenito, naglasak u imenica, pridjeva i glagola, preskakanje i prenošenje naglaska na prednaglasnice te naglašavanje nekih riječi strane tvorbe. Osim toga na početku je članka relativno opširan prikaz naglasnih paradigama, a na kraju popis akcentuiranih imenica, pridjeva i glagola podijeljenih u tri naglasne paradigme.

0. Naglasne paradigme²

U hrvatskom jeziku postoje tri naglasne paradigme: n. p. *a*, *b* i *c*.³ One su preuzete iz dijakronijskoga proučavanja slavenske akcentuacije, ali se mogu primijeniti i na suvremeni hrvatski.

N. p. *a* pripadaju riječi koje su u općeslavenskom imale nepomični sta-

¹ Zahvaljujem Mati Kapoviću na poticajima za pisanje ovoga rada, brojnim korisnim sugestijama i tehničkoj suradnji na tekstu, na kojoj sam zahvalan i Teu Radiću, Marijeti Kvetek, Diani Didulica i Mirku Bonu. Zahvalnost dugujem također Elenmari Pletikos, koja je s pomoću programa Praat analizirala materijal kojim sam se služio opisujući prirodu naglaska u osječkom govoru (2. I), i Gordanu Radiću, koji je većinu toga materijala snimio i priredio za analizu. Zahvaljujem na pomoći i svim ispitanicima, a to su: Mirko Bon, Kristina Cergol, Ivana Čepo, Branka Grabovac, Luka Grgić, Ivana Gudeljević, Dajana Harinski, Ivan Karežić, Saša Kovač, Maja Kovačević, Ana Lukić, Kristina Lukić, Marina Mikić, Veronika Modrić, Nino Piližota, Bojan Pinter, Ana Pirić, Ivana Pirić, Jelena Prebeg, Zlatko Pulfer, Ivana Samardžić, Ivan Sekol, Ivana Sekol, Mea Senaši Dukarić, Silvija Srđak, Vladimir Stilinović, Tomislav Strahonja, Aljoša Šarac, Ana Škorjanc, Zita Španijel, Stjepan Tolj, Tea Ugljik, Mirela Varga i Kristina Zolota.

² Na početku rada dajem opis naglasnih paradigama i još nekih pojava i pojmova iz dijakronijskoga proučavanja slavenske akcentuacije, kojima ću se koristiti u ovom radu, a njima se namjeravam služiti i ubuduće.

³ O naglasnim paradigmama vidi više u Kapović 2006 i Kapović uskoro.

ri akut (dug uzlazan naglasak) na nekom od osnovnih slogova. Stari akut u hrvatskom daje kratkosilazni naglasak koji se kasnije može pomicati novoštokavskim pomakom.

Primjeri imenica: *rĭba, rĭk, djĕlo, smřt*. One taj naglasak zadržavaju u svim padežima osim u genitivu množine, gdje stari akut prelazi u neocirkumfleks, koji se u hrvatskom odražava kao dugosilazni naglasak: *rĭbā, rĭkā* (ali u dugoj množini *rĭkōvā*), *djĕlā*. U višesložicama kao *jĕzik* — naglasak se ne mijenja kroz deklinaciju osim u genitivu množine: *jĕzikā*, gdje je također posrijedi prelazak staroga akuta u neocirkumfleks, koji ne može stajati u sredini riječi, pa konačno daje kratkosilazni naglasak na početku riječi.

Primjeri pridjeva: *pŭn, pŭna, pŭno*; određeni lik *pŭnĭ, pŭnā, pŭnō, pŭnōga* itd. — u svim je oblicima obaju likova kratkosilazni naglasak. Oblici određenoga lika nekih pridjeva imaju $\hat{}$ na osnovi (u dijalektima neoakut $\tilde{}$): *stār*, ali *stārĭ*.

Primjer glagola: *pŭniti, pŭnĭm, pŭnio, pŭnila*.

Naglasak se ne mijenja ni u tvorbi: *rĭbica, rĭbār, rĭbarica, nāpuniti* (novoštokavski pomak).

N. p. *b* pripadaju riječi koje su jedno vrijeme u općeslavenskom imale cirkumfleks (dug ili kratak silazni naglasak) na osnovi, koji se zatim pomakao na sljedeći slog. Taj se pomak naziva Dyboovim zakonom, po ruskom akcentologu Vladimiru Antonoviču Dybou.

Primjeri imenica: *žĕna* (**ženā* > *ženā* > novoštok. pomak *žĕna*), *trāva, pŏp, G pŏpa, pŭt* (dijalektalno *pŭt* < **pŏtĭ*⁴ < **pānti*), *G pŭta, sĕlo, mlijĕko, mŭdrost*. Neke imenice srednjega roda imaju u množini silazan naglasak (na dugim je osnovama u dijalektima neoakut) — *pĕra, pĕrā, pĕrima*. U svim se trima rodovima kratka osnova dulji pred nastavkom *-ā* u *g*, pred kojim se inače uvijek dulji kratak slog, a intonacija ostaje ista. U *V* i *v* imenice zaosnovna oviska (v. b. 14) koje su nekoč imale cirkumfleks na pretposljednem slogu, a samo takve imenice i sinkronijski pripadaju n. p. *b*, imaju čeonu naglasak: *pŏpe, pŏpovi*⁵, *gŏspodāru, jŭnāci, žĕno, žĕne, sĕlo*. Imenice kratke osnove muškoga roda u genitivu duge množine imaju $\tilde{}$: *pŏpŏvā, stŏlŏvā*⁶. Ostali padeži imaju naglasak jednak *G*. Višesložice: *svjĕdok, G svjĕdoka, jŭnāk, G junāka*.

⁴ Neoakut vrlo često nastaje prelaskom naglasaka s oslabjela poluglasa na prethodni slog.

⁵ *v* je duge množine često ujednačen prema *n*, dok se u kratkoj množini čeonost dobro čuva. U dugim je osnova n. p. *b* u većinom = *n*.

⁶ Na istoku je čest ujednačen *g* *stŏlŏvā* prema ostalim padežima (ili je to možda razjednačavanje od n. p. *a*, v. Kapović 2006), što prihvaća i standard.

Pridjevi: *cŕn*, (dijalektalno: *cŕn*), *cŕna*, *cŕno*, *cŕnīm* itd. Određeni lik: *cŕnī* (dijalektalno: *cŕnī*) s istim naglaskom kroz sve padeže.

Glagoli: *žèniti*, *žènio*, *žènīm*, *súđiti*, *súđīm* (dijalektalno: *súđīm*). U prezentu se naglasak vraća nakon Dyboova pomaka kao neoakut na osnovu ako se Dyboovim pomakom nije pomakao na posljednji slog.

Usp. i prez. glagola *mòći* i *htjèti*: *mògu* (< *mogò < *màgān), *mòžeš* (< *mòžešb, < *možešb < *mažeši), *hòću*, *hòćeš*.

Izvedenice pripadaju, ovisno o tvorbi, ili n. p. *a* (*stòlic* (akutiran sufiks)), ili n. p. *b* i imaju zaosnovan ovisak kao dosad navedene imenice n. p. *b* (*ključār*, G *ključāra*), ili imaju nepromjenljivi neoakut (u novoštok. ^ˆ ili [˘]) na osnovi (*pūtnīk* < dijalektalno: *pūtnīk* < *pŕtŕnīkŕ, *gròbni* < *gròbŕnŕjŕ).

N. p. *c* pripadaju riječi koje su u općeslavenskom u pojedinim oblicima isprva bile nenaglašene, tj. imale su čeonu naglasak, a u pojedinim su oblicima imale dočetni naglasak, a neke su u nekim oblicima imale i akut u sredini riječi. Čeonu naglasak = ^ˆ ili [˘] u novoštokavskom. Naglasak s oblika n. p. *c* čeonoga naglasaka preskače na sam početak naglasne cjeline: *zà kosu*, *nà za boga*, *prèko mosta*, *nà bosu nògu*, *nè doreče*. Preskakanje treba razlikovati od znatno mlađega prenošenja, nastala uslijed novoštokavskoga pomaka: *pò ribu* (prenošnje) — *pò vodu* (preskakanje), *nà pūt* — *nà zūb*, *ispred kućè* — *ispod glāsa*. Nekoč je naglasak preskakao i na najbližu zana-glasnicu, a ona je imala i prednost u odnosu na prednaglasnice (pravilo Vasiljeva i Dolopka). Ostaci te pojave vide se u današnjem ruskom i u nekim našim riječima: rus. *náčal*, ali *načalsjá*; hrv. *dānas* < *dŕnŕsŕ, ista je tvorba riječ *zimūs*.

Najstarije stanje u novoštokavskom izgleda ovako. Imenice: N — *strāna*, G — *strānē*, D — *strāni*⁷, A — *strānu*, V — *strāno*, L — *strāni*, I — *strānōm*; n/a/v — *strāne*, g — *strānā*, d/l/i — *strānama*⁸. N — *sīn*, G/A *sīna*, D/L — *sīnu*⁹, V *sīne*, I — *sīnom*; n/v — *sīnovi*, *sīnóvā*¹⁰, d/l/i — *sīnōvima*, a — *sīnove*;

⁷ Dativ je većine imenica *ā*-vrste u mnogim govorima ujednačen prema lokativu (*rúci* = D/L).

⁸ Naknadno je u većini govora i u standardnom jeziku ujednačena duljina prema ostalim padežima, pa d/l/i glasi *strānama*. Od imenica *ā*-deklinacije ili *e*-vrste kraćina je u standardu zadržana još jedino u obliku *rūkama*. O razlogu kraćenja v. Kapović 2003.

⁹ Imenice muškoga roda n. p. *c* za neživo u L imaju uzlazan naglasak (*u grādu*), pa je to jedina razlika između D i L. U imenica su koje znače živo, D i L čeonu (*o gòstu* — izvorno: *ò gòstu*), a u imenica ženskoga roda n. p. *c* imenica *djèca* jedini je primjer čeonoga L. Visnost (za definiciju v. b. 14.) se iz L n. p. *c* širi i u n. p. *a* — nekoliko primjera: *u rātu*, *na krāju* pored *nà kraju* itd.).

¹⁰ U većini je govora ujednačen naglasak prema čeonim padežima (*grādōvā*, *grādovima*), a takav naglasak propisuje i standard. Na istoku se množina ujednačava

kratka množina: n/v – zûbi, g – zúbā, d/l/i – zùbima¹¹, a – zûbe. N/a/v – slòvo, D/L – slòvu, I – slòvom; n/a – slòva, v – slòva, g – slòvā, d/l/i – slòvima. Imenica *vlast* naglašava se isto kao imenica *mrv*, tj. *grad* u jedini (na *vlásti*) uz napomenu da je u i-osnovama i I bio visan (za definiciju v. b. 14), što donekle čuvaju dijalekti. Od kratkih osnova a-sklonidbi pripada *kòsa*, A – *kòsu*, n – *kòse*, g – *kòsā*, d – *kòsama*; u a-sklonidbi muški rod – N – *bròd*, G – *bròda*, L – *bròdu*, n – *bròdovi*, g – *brodóvā/bródā*; duga je osnova u srednjem rodu *jāje* (sekundarno *jáje*), n – *jája*¹²; u i-sklonidbi kratka je osnova N – *nòc*, G – *nòci*, L – *nòci*, n – *nòci*, g – *nòci*, d/l/i – *nòcima*. Zanimljivo je kraćenje *grād* > *grādovi*¹³ za razliku od *kljūč* > *kljūčevi* u n. p. b, gdje duljina ostaje. U kratkih se osnova dulji samoglasnik pred poluglasom u N i A (= nultim morfemom): *mēd* – *mēda*, *bōg* – *bōga*, *křv* – *křvi*, *bōs* – *bōsa*, *bōso*. Poluglasi se ne dulje u višesložicama (*kòkōš* – *kòkoši*, *pòmōc* – *pòmoci*, *gōvōr* – *gōvora*, ali *nòkat* – *nokta* (< нòгътъ), *lākat*, *būbanj*), nego samo u starim dvosložicama (*dān* (< дънь), pa se duljina poopćila i u ostalim padežima). Višesložice (jednaka je raspodjela naglasaka po padežima): N – *planina*, A – *plāninu*, n – *plānine*; N – *òblik* L – *oblíku*, n – *òblīci*, g – *oblíkā*, d/l/i – *oblícima*, a – *òblīke*; N – *pāmēt*, L – *paméti*.

Pridjevi: *bōs*, *bōsa*, *bōso*, (naglasak kao u odgovarajućih imenica *bog*, *kosa* i *slovo*, s tom razlikom da L ni u muškom rodu nije visan¹⁴, tj. da ima silazni naglasak i da nema duljenja osnove u g). Određeni lik: *bòsī*, *bòsā*, *bòsōga* itd. kroz sve oblike pozitivna. Dijalektalno *bosī*, *bosōg* itd.

Glagoli: *lètjeti*: *lètīm*, *lètīš*, *lètī*, *letīmo*, *letīte*, *lètē* (dijalektalno: *letīš* itd. < *letīš itd.); *dolètjeh*, *dolètje*, *dolètješe*, ali *rèkoh*, *rèče* (*nè* (do)*reče*), *rekòše* (nije po n. p. b (*rádovi*, *bròdovi*). U mnogim govorima, u Vuka i suvremenim gramatikama nalazimo *bròdovi*, ali *rādovi*.)

¹¹ Jedini primjer s očuvanom kraćinom. Svugdje drugdje je poopćena duljina, npr. *mrāvima*.

¹² U dugih korijena u standardu više nema ove razlike, već je naglasak ponekad ujednačen prema množini kao u primjeru *jaje*, a znatno je češće mlađe ujednačavanje prema jednini (*zlāto*, *mēso*, *pīvo* itd.)

¹³ Usp. Kapović 2003.

¹⁴ Visni su padeži oni kod kojih je ovisak na imenu u n. p. c. Oviskom se bilježi visina sloga, koja se u starim sustavima (bez novoštokavskoga pomaka) podudara s naglaskom. Nakon pomaka nekoč su naglašeni slogovi ostali visoki. Visina se sloga (ovisak) bilježi viskom ('). On se bilježi na starom mjestu naglasaka pred slogotvornikom u riječi s vezanim naglaskom (vezan je naglasak onaj koji nije čelan, tj. koji ne preskače): *br'at*, *jez'ik*. Visak se stavlja ispred riječi ili sintagme s čeonim naglaskom; *bōg*, 'za *boga*. Stavlja se na mjesto nultog morfema riječi zaosnovnoga naglasaka: *bok'* < *bokъ, *vojnik'*, *vojnik'a*. Želimo li viskom pokazati da se radi o starom silaznom naglasku, a ne o naglasku pomaknutu novoštokavskim pomakom, visak bilježimo na sredini slogotvornika (*vězati* = *vězāti*, a *věz'ati* = *vězati* i *vězāti*). Neoakut bilježimo stavljanjem viska iza slogotvornika (*sū'šiš* = *sūšīš*).

bilo staroga akuta u sredini); *lètio*, *lètjela* (nekoč sa starim akutom), ali *dònio*, *donijèla*, *dònijelo*. Od ličnih oblika glagola čeonu naglasak imaju 2. i 3. l. aorista, a imalo ga je i 1. l. prezenta (ostatak je *vèlju*).

Izvedenice pripadaju ovisno o tvorbi ili n. p. *a* (akutiran sufiks — *bòžić*, *rùčica*) ili n. p. *b*: neakutiran sufiks — *rùčnik*, *G* — *ručnika*, *dùžnik*, *dužnika*, usp. s *pûtnik* od imenice n. p. *b*; *zìdār* (*b*) od *zìd* (*c*), *rjèčnik*, *rječnika*¹⁵ < *riječ* (*c*), za razliku od *lìječnik* < *lìjek*, *lijèka* (*b*).

1. Uvod

U ovom ću radu pokušati opisati naglasni sustav, u većoj ili manjoj mjeri karakterističan za osobe koje od rođenja žive u Osijeku, tj. za rođene Osječane. To je važno napomenuti jer u Osijeku živi znatan broj ljudi iz okolice, čiji se naglasni sustavi razlikuju od osječkoga, a razlike često postoje i među rođenim Osječanima, manje među onima kojima su oba roditelja iz Osijeka, a veće među onima kojima jedan ili nijedan roditelj nije Osječanin. Navest ću neke osobine osječke akcentuacije: prvo u prozodiji općenito, zatim u naglasnim paradigmama, pa u pojedinačnim primjerima riječi iz kojih se da izvesti i poneko pravilo. Pri tome ću osječki govor često uspoređivati sa suvremenim hrvatskim standardnim jezikom. Treba naglasiti da ću se opisujući osječki naglasni sustav često dotaći pojava karakterističnih i za područje znatno šire od Osijeka, ali i da sve opisane pojave zajedno daju uvid u osječku akcentuaciju. Ovaj rad ipak ostaje opći opis, koji može poslužiti kao uvod u daljnja istraživanja.

Kao materijalom koristio sam se snimljenim govorom ispitanika (učenika 3. a i b razreda Ekonomske i upravne škole Osijek te svojih prijatelja i poznanika koji su većinom studenti u dobi od oko 25 godina), a dako da sam boraveći u Osijeku slušao i naglaske ostalih govornika te analizirao i svoj govor. Gotovo svi su ispitanici rođeni i odrasli u Osijeku. Pri odredbi onoga što ću opisati kao osječki govor vodio sam se kriterijem većine (tipično sam osječkim smatrao naglasak kakav je u većine) i kriterijem kontinuiteta, tj. uzimao sam u obzir žive li govornici kontinuirano u Osijeku i odakle su im roditelji. Kriterij se kontinuiteta pokazao opravdanim jer se utvrdilo da govor doma ima nezanemariv utjecaj, osobito na ispitanike čija oba roditelja ne potječu iz Osijeka, a rjeđe se mogao zamijetiti i utjecaj neosječke sredine. Potrebno je još reći da ću se u trećem dijelu ovoga rada, gdje se opisuju specifičnosti naglasaka kroz fleksiju, u većoj mjeri služiti dijakronijskim pristupom, a drugdje znatno manje.

¹⁵ U standardu se naglašava *rjèčnik*, kako se ova riječ uglavnom i izgovara.

2. Prozodija

I. O prirodi naglasaka u osječkom govoru

U ovom ću odjeljku pokušati u kratkim crtama dati najbitnija obilježja naglasaka u osječkom govoru. Ona se temelje na mojim slušnim zapažanjima, koja su provjerena i dopunjena podacima dobivenim akustičkom analizom tijeka osnovnoga tona (v. b. 1 i v. sliku 1).

Ton je samoglasnika s uzlaznim naglaskom (uzlaznim po tradicionalnom učenju, a takvim ću se i ja služiti u cijelom ovom radu) najčešće ravan¹⁶. Samoglasnik je zanaglasnoga sloga iza uzlaznoga naglasaka relativno visok¹⁷ (v. idući odjeljak). Ako je on zanaglasna kračina, njegov je ton ravan, a ako je duljina, silazan. U slučaju redukcije zanaglasnih duljina (v. idući odjeljak) slušatelj često lakše prepoznaje silazni ton samoglasnika zanaglasnoga sloga, koji ostaje na njem, nego zanaglasnu duljinu.

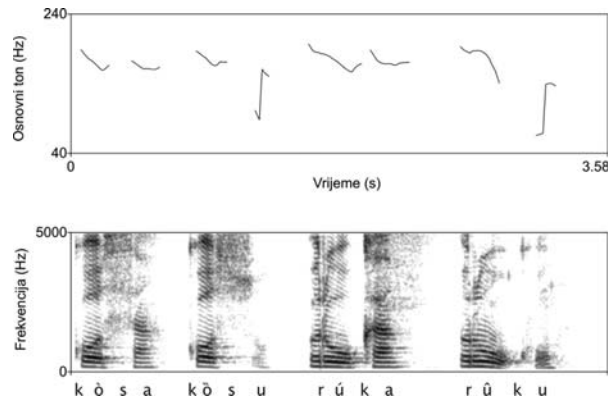
Ton je samoglasnika s dugim silaznim naglaskom silazan. Ton je samoglasnika s kratkim silaznim naglaskom u jednosložica većinom ravan (tj. akustički blago silazan), no ponekad je produljen te akustički ravna ili uzlazna osnovnoga tona (v. idući odjeljak).

Ton je samoglasnika s kratkim silaznim naglaskom u riječi s više slogova ravan ili uzlazan (uvijek kod duljenja). Zanaglasni je slog gotovo uvijek vrlo nizak i vrlo kratak.

Priroda je osječkoga naglasaka dvosloga jer je slušatelju bitno da je kod uzlaznoga naglasaka zanaglasni slog visok, a kod silaznoga nizak, u slučaju kratkih naglasaka sigurno bitnije od samoga tijeka tona naglašena sloga.

¹⁶ Ton naglašenoga sloga koji nazivam ravnim, zapravo je akustički blago silazna osnovnoga tona.

¹⁷ Prosječna mu je visina jednaka visini naglašenoga samoglasnika, pa je on samo relativno visok jer ga govornici iz krajeva gdje je niži, doživljavaju kao izrazito visok ton.

(1) Akustički prikaz četiriju osječkih naglasaka
Donji dio slike je spektrogramski prikaz riječi, a gornji dio slike prikazuje kretanje osnovnoga tona

II. Osobitosti osječke prozodije

Osječka prozodija ima u odnosu na standardni naglasni sustav neka specifična obilježja.

1. Izrazito visok zanaglasni slog iza uzlaznoga naglaska i duljenje kratkoga naglašenoga sloga.

Izrazito visok zanaglasni slog iza uzlaznoga naglaska obilježje je tipično za sve slavonske i za vojvođanske govore (v. sliku 3). Ono se ipak u Hrvatskoj često doživljava kao izrazito osječko obilježje (u Subotici je npr. zanaglasni slog još viši). Već sam spomenuo da u Osijeku općenito postoje velike razlike u naglasnom sustavu od pojedinca do pojedinca (a to je zanimljivo i sa sociolingvističkoga gledišta)¹⁸, pa tako ni visina zanaglasnoga sloga nije u svih jednaka. Doduše, to bi trebalo potvrditi ili osporiti daljnjim istraživanjem. I naglašen je slog (kratki silazni) često visok, osobito u slučaju emfatičkoga duljenja kratkoga silaznoga naglaska.

Naime neki govornici često dulje kratak slog u poludug. Sporadično se dulji i kratak slog u dug. Kratak se silazan dulji u naglasak sličan po-

¹⁸ Te su razlike dijelom uvjetovane čuvanjem govora doma u ljudi koji su u Osijek došli iz raznih sredina. Međutim, postoje i razlike među samim Osječanima, npr. brat odlično čuva zanaglasne duljine (za osječke prilike), a sestra ih čuva vrlo loše, a oba su im roditelja rođena u Osijeku. Tako jako varira i visina zanaglasnoga sloga i općenito među Osječanima i unutar obitelji (kod djece može biti manja nego kod roditelja). Osim prozodijskih razlika česte su razlike u naglasnim paradigmama i dr., također i unutar obitelji, ali njih sam navodio dalje u radu kao dvostruke mogućnosti.

ludugomu tromomu (") ali se znatnije uspinje, npr. *ně znam, zézala sam se*. Potpuno je duljenje uglavnom emfatičko (ton je različit), npr. *môže, trêba*. Kratki se uzlazni naglasak dulji u nekim slučajevima sigurno u dugi uzlazni (često emfatički), npr. *dóbro, četri*, a nekad, čini se, zvuči poludugo: *grébēm*.

2. Gubljenje zanaglasnih duljina koje nisu neposredno iza uzlaznih naglasaka te slabljenje zanaglasnih i naglašanih duljina.

Ove su pojave također raširenije od područja Osijeka. Osim toga, ne doživljavaju se kao specifično osječka obilježja.

Duljine koje nisu neposredno iza uzlaznih naglasaka, najčešće se gube. Umjesto *pătīm, pătīmo* izgovara se *pătīm, pătīmo* itd. Duljine se čuvaju sporadično, i samo su neznatno dulje od kračina, u g (*mārāka* (samo prva) pored *māraka*), u stegnutom pridjevu radnom muškoga roda (*mōgō* pored *mōgo*), kod nekih sufikasa (*rībñja(:)k* (ova se duljina dosta dobro čuva), *břđskī* pored *břđski*), kod preskakanja naglasaka (*ò glāvu* pored *ò glavu, nāvrat – nānōs* pored *nāvrat – nānos* ili *nāvrat – nānos*) itd. Stupanj gubljenja duljine ovisi o osobi i situaciji.

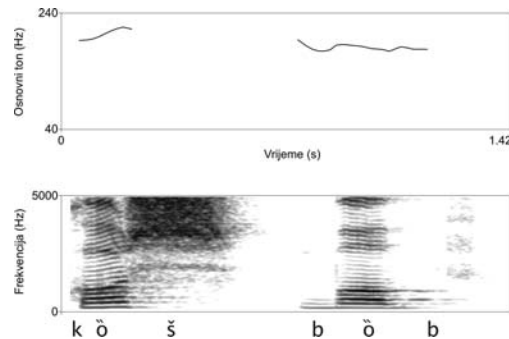
Slabe, ali se najčešće ne gube, i duljine iza uzlaznih naglasaka, osobito iza dugouzlaznoga. Jače se reduciraju, odnosno češće se krata, krajnji slogovi nastavaka i završetaka, npr. nastavak u G i I a-sklonidbe, i u prezentu, osobito pred dugim uzlaznim naglaskom. Zanaglasne su duljine općenito u osječkom govoru relativno kratke.

U govoru se može u određenoj mjeri skratiti i naglašeni slog pod silaznim i uzlaznim naglaskom, npr. silazno: *kaže, nema*; uzlazno: (*z*)*nači, nisam, bilo, pitānje*. Treba uzeti u obzir da riječ (*z*)*nači* može biti i nenaglašena, a da se u riječima *nema* i *kaže* može javiti zijev. Zijev se, na primjer, javlja i u imenima *Andrea, Mihaela* (u *Mihaela* pred naglašenim samoglasnikom), gdje je *e* gotovo uvijek poludugo i uzlazno. Često su poludugi i uzlazni i predmeci, npr. u riječima *proglas* i *izum*. Moguće je da je tu riječ o nepotpunom kanovačkom duljenju.

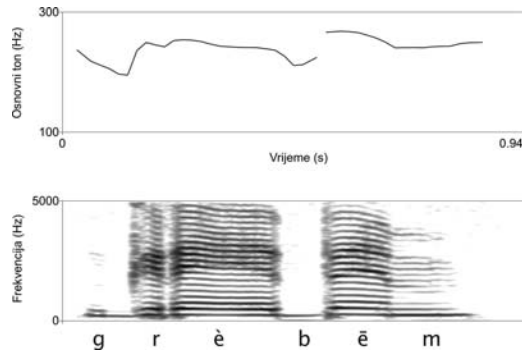
Sve pojave u vezi s kraćenjem i duljenjem u osječkom govoru trebalo bi temeljito istražiti.

3. Ostala obilježja, koja je teže svrstati. Izgovor dugoga odraza glasa *jat -ije-* glasi *-jē-*, ili kratko *-je-* (ovisno o položaju: *lijepo* (izg. *ljēpo* (glas *lj*)), *stijena* (izg. *stjēna*), *pòslije* (izg. *pòslje* (glas *lj*)), *kòrijen* (izg. *kòrjen*)), dakle jednoslog. U g imenica tipa *komárac*, dakle imenica n. p. *b* koje u hrvatskom u N imaju tri sloga ili više njih, a u zadnjem je nepostojano *a*, javlja se silazan naglasak na unutarnjem slogu (*komáraca*, ne *kòmaraca*), a tako je naravno i u g imenica tipa *pletēnica* (*pletēni(:)ca*), ali je u takvih imeni-

ca moguć u nekih govornika i g s uzlaznim naglaskom na istom mjestu (*pletènica, žìvòtinja*). Nadalje, višesložice n. p. b s dugim pretposljednjim slogom imaju u V na njem silazni naglasak (*mašìno, promenâdo*). Još o silaznom naglasku na nepoččetnim slogovima v. pod 4. II.

(2) Akustički prikaz produljenoga kratkosilaznoga naglaska s uzlaznim ili ravnim tonom

(3) Akustički prikaz produljenoga kratkouzlaznoga naglaska
i vrlo visokoga zanaglasnoga sloga

3. Specifičnosti naglaska kroz fleksiju

I. Imenice

1. Naglasna paradigma *a*

U imenica n. p. *a* e-vrste nema osobitosti u naglasku. Međutim, od imenica muškoga roda (*a*-vrsta — imenice tipa *jād, plàč*) u naglasnoj je paradigmi *a* ostalo vrlo malo imenica. Većina ih je prešla u n. p. *b*, npr. *đim, pràg, ràk*. U n. p. *a* su *sìr, lùk, djèd* (u govoru najčešće *dèda*), *přst* (uz *g přstiju* i *d/l/i přstima*) i još neke koje nemaju visan lokativ, te *ràt, krāj* (duljenje pred za-

vršnim j — G = *kràja*) i još poneka s manje ili više obavezno visnim lokativom i dativom prema n. p. c. Opširniji popis imenica n. p. a v. pod 5., I, 1. Imenica *ràt* uvijek ima visan L i D. L imenice *kràj* uvijek je visan u izrazu *na kràju*, a redovno je visan i s drugim jednosložnim prijedlozima. L s atributom i D ove imenice uglavnom nisu visni (*primicati se kràju*, *u starom kràju*). Kaže se *prema kràju* i rjeđe *prema kràju*. Govori se *u chàju* i *u čàju*. Kratka je množina pravilna (*Rùsi*, *Rûsa(:)*, *Rûsima*). Od izvornih starih imenica n. p. a ja, kao Osječanin, upotrebljavam pravilnu poetsku množinu *jàdi*, *jàdà*, *jàdima*, *jàde*¹⁹. Duga je množina ujednačena prema n. p. b: *ràtovi*, *ràtòva*²⁰, *ràtovima*, *ràtove*. Stari se naglasak n. p. a čuva u riječi *svàtovi*, g — *svàto(:)va*, d/l/i — *svàtovima*, a — *svàtove*. Ova je riječ svojevrsno *plurale tantum* pa se zato i čuva stari naglasak, i slučaj je vrlo sličan slučajevima *rògovi* i *dřva* iz n. p. c (v. niže). Kod imenica srednjega roda nema osobitosti. Kod višesložica je zanimljiv genitiv množine tipa *jèzika*, koji sam čuo kod nekih govornika.

U tvorbi se kod nekih imena čuva ovisak na korijenu (*r'ibnjāk*, *r'iblji*, *d'immjak*²¹, *r'atnik*, *r'atni*, *r'anica*, *k'išica*, *r'ibica*, *š'umica*, *b'rdski(:)* i *brdsk'ī*), ali se ovisak često povlači kao pri tvorbi od imenica n. p. c (*car'ica* = *càrica*, *car'evina* = *càrevina*, *djed'ovina* = *djèdovina*, *majč'ica* = *màjčica*²², *slamč'ica* = *slàmčica*²³, *sunč'an*, *bratīć*²⁴), što je, kao i ujednačena duga množina prema n. p. b, istočna tendencija.

2. Naglasna paradigma b

U imenica n. p. b ženskoga roda e-vrste nema osobitosti osim što je v = n, a u višesložica se i V u naglasku podudara s N (npr. *budàlo*) osim primjera *gòspodo*, *ljèpoto* uz češće *ljepòto* i možda još ponekoga. Za V v. još 2. II, 3. Neke jednosložice muškoga roda s dugim slogotvornikom koje izvor-

¹⁹ Osim činjenice što je ovakva množina poetska, problem je i što je u većine mojih ispitanika riječ *jad* prešla u n. p. c. Ili je imala duljenje u N, a kraćinu u G kao *'léd*, ili je svugdje imala duljinu kao *'grād*. Kod mene je imenica *jad* n. p. a, a naveo sam svoj primjer u uvjerenju da sam ga, kao rođeni Osječanin, čuo u Osijeku i od Osječana.

²⁰ Za naglasak u g v. b. 6. V. i 2. odjeljak ove cjeline o imenicama n. p. b.

²¹ Sama je imenica *dim*, kako je rečeno, prešla u n. p. b, tj. ovisak se povukao s osnove.

²² 'Pravi' Osječani kažu *màjka*, a naglasak *májka* je iz okolice, i povlačenje oviska u riječi *odmila* nije povezano s njim nego prije sa strukturom riječi *màjka*, sličnom onoj u riječi *slàmka* i *pûmpa* (umanjenica — *pûmpica*).

²³ Umjesto *sl'ámčica* < *sl'āmka* < *sl'ama* uz duljenje pred skupinom koju čine zvonki suglasnik i suglasnik (v. Kapović 2005).

²⁴ Kod riječi *bratīć* ne radi se samo o povlačenju oviska s korijena. Naime riječ je trebala ostati n. p. a s oviskom na sufiksu, ali se sufiks produžio, a ovisak je zaosnovan, pa je riječ sada n. p. b, kao i *mladīć* u standardnom hrvatskom jeziku.

no pripadaju n. p. *b*, u osječkom pripadaju n. p. *c*, a tako i neke višesložice, npr. *kvâr*, *žûlj*, *lijêk*, *pûž*, *mjêhur*, *ðkvîr*, *lèptîr* (naglasak se u triju posljednjih imenica ne pomiče). Ipak se pod utjecajem medija kaže, na primjer, *ekran bez okvîra*. Osim toga, jednosložice muškoga roda s dugim slogotvornikom koje se rjeđe upotrebljavaju, a izvorno pripadaju n. p. *b* (npr. *vrâč*, *plâšt*), kolebaju se između za takve imenice uglavnom neproduktivne n. p. *b* i n. p. *c*, koja je u pogledu jednosložica s dugim slogotvornikom produktivna. N. je p. *b* produktivna u pogledu jednosložica s kratkim slogotvornikom. Za jednosložice muškoga roda kratkih osnova karakterističan je genitiv s uzlaznim naglaskom spomenut u b. 6 (*pòpòva*, *stòlòva*, *bòkòva*, *gròbòva* itd.). U *v* je naglasak jednak n. Množina je očekivana (*kljúčevi*, *králjevi*), ali *sùdovi* kao i u standardu. U višesložnih se imenica ne čuva čeonost u vokativu jednine u svih imenica. Čuva se u imenica kao *jùnâk*, *kapètân*, *gospòdâr*, *djêčâk*, *zapovjèdnîk* itd. Ali se ne čuva u nekih s kratkim sufiksom i nekih drugih: *živòte*, *kreténu* (umjesto *žívote*, *krètène*).

Vokativ imenica srednjega roda jednak je nominativu. Iznimku čini imenica *dijéte* (V = *dijête*). U imenica srednjega roda nema promjene naglaska u množini (n = *sèla*, *pèra*), ali većina govornika kaže *vèslo*, *bèdro* i u jednini i u množini, možda prema množini ili prema imenicama iste tvorbe n. p. *a*. Imenica *gòvno* ima množinu *gòvna*, *gòvâna*, *gòvnîma*.

Trosložne i višesložne imenice sa sufiksom *-ka* i naglaskom tipa *Líčânka*, *stânârka*, za razliku od onih s naglaskom tipa *šljîvârka*, *Splîcânka* pa i *ðsječânka* (u osječkom sve bez zanaglasne duljine), kod kojih nema osobitosti, najčešće čuvaju odraz izvornoga naglaska, dakle uvijek *dèvètka*, *dèsètka*, *stânârka*, *Bòsânka*, gotovo uvijek *Slàvònka*, *Jâpanka*, *jâpanke*, *Dalmâtînka*; *Argentînka* i *Argentínka*, osobito *argentínka* (puška); gotovo uvijek *manekénka* (vjerojatno je posrijedi utjecaj medija), uvijek *napolitánke*. Od imenica na *-ov* taj sufiks dulje u N samo one zaosnovnoga oviska (*lažòv'*, *garòv'*, ali *lòp'ov*, *âš'ov*), ako ga i one dulje. U imenica na *-ost* o je kratko, a ne dugo kao u standardu (*dūžn'ost*, *glūp'ost*).

3. Naglasna paradigma *c*

Imenice e-vrste: N – *rúka*, D – *rúci*, A – *rûku*, n – *rûke*, g – *rúkû*, d – *rùkama*; N – *nòga*, D – *nòzi*, A – *nògu*, n – *nòge*, g *nógû*; N – *gláva*, D – *glávi*, A – *glâvu*, n – *glâve*, g – *glávâ*, d – *glávama*. U imenica je e-vrste ujednačen D prema L, npr. *pokoj mu dúši*, *dati zainteresiranoj stráni*. Još neke imenice: *bráda*, *brâdu*; *gréda*, *grêdu*, *grêde*; vjerojatno sekundarno *stijéna*, *stijènu* i *stijènu*, *stijène*, ali su npr. *zora* i *rosa* u osječkom n. p. *b*. U osječkom nema višesložica n. p. *c* e-vrste.

U jednosložica muškoga roda a-vrste s dugim ili produljenim slogo-

tvornikom koje znače neživo (*grād, sôk, sôka*), ujednačen je D prema L, a u onih s kratkim uglavnom L prema D (*država je dala grādu, približavam se stānu* itd., *na bròdu, na mòstu, na lèdu, u mèdu*), ali *po nòsu* i *na nòsu* uz rijetko *nòsu*. Visnost se u imenica s dugim i produljenim slogotvornikom dobro čuva. Samo kod imenica koje se uglavnom rjeđe upotrebljavaju u L i D, najčešće u manjine govornika ti padeži ne moraju biti visni (često *ovisiti o jednom bôdu*, rjeđe *daviti se u mûlju*). Množina imenica s kratkim slogotvornikom ujednačena je prema n. p. *b* (*bròdovi, bròdova, plòdovi, plòdova* itd.). Jedino se čuva stari silazni naglasak u množini *rògovi*, koji je poopćen u svim padežima množine (*rògo(:)va, rògovima*). Imenica *rogovi*, koja je, kao i *svàtovi*, gotovo *plurale tantum* vjerojatno je zbog takve specifične upotrebe očuvala silazni naglasak. Množina imenica s dugim slogotvornikom može biti po n. p. *c* s poopćenim naglaskom čeonih padeža i u visnima (*šìnovi, grādovi, ràdovi, glàsovi, rèdovi* itd.) i po n. p. *b* (*múževi, smrádovi, líkovi, krikovi, slápovi* itd.). Veća je vjerojatnost da će množinu po n. p. *b* imati imenice koje se rjeđe upotrebljavaju u množini (osobito u medijima), nego one koje se upotrebljavaju češće. Množina po n. p. *b* je produktivna, ali je u Osijeku množina po n. p. *c* zastupljenija nego istočnije. Opširniji popis imenica s ovim dvama tipovima množine v. pod 5. I, 3. U kratkoj množini genitiv ostaje visan, a d/l/i nekad imaju poopćeni naglasak prema n i a (uglavnom *dānima, sātima*, ali skoro uvijek *mrāvima, crvima* i uvijek *ljūdima* i *gòstima*).

U Osječana se ni u sinkronijski jednakosložnih imenica srednjega roda n. p. *c* s kratkim slogotvornikom ne čuva slobodan naglasak, tj. i u množini je silazan naglasak (*slòvo, n — slòva, g — slòva(:) i pòlje, n — pòlja*), jedino ga čuva imenica *dřvo* s množinom n/a/v — *dřva, g — dřvā, d/l/i dřvima* u značenju drva za ogrjev, ali ovo je opet svojevrsno *plurale tantum*. Od o-osnova pomičan naglasak ima jedino imenica *jezero*, što je i očekivano.

U višesložica i nejednakosložnih imenica srednjega roda nema osobitosti.

U jednosložnih je imenica i-vrste L rijetko visan. Visnost se beziznimno čuva u izrazima *po nòci, u stvári* i *u bíti*, a L je ovih triju imenica visan i uz druge prijedloge, ali vjerujem da nije beziznimno. Kaže se još *na vlásti* uz češće *na vlásti*. U množini je genitiv visan u imenica s dugim slogotvornikom, a u onih se s kratkim nastavkom -i visnost uglavnom izgubila (*puno nòci(:), pet kcèri(:)*, i dosta rjeđe *kcèri*), dok su d/l/i uvijek visni na primjer u imenica *cijev, riječ, stvar, nit*²⁵, *noć, kost* itd. U imenica su s g na -iju ovisak i duljina na -i- (*kòstiju, očiju*). Kaže se *vlástima* i *vlástima*, samo

²⁵ Imenica *nit* u klasičnom štokavskom pripada n. p. *a*, a u govornom je jeziku uglavnom u n. p. *c*.

sòlima, mâstima, mástima, a poneki govornici imaju i *mâst*, G — *màsti*, d — *màstima*.

U imenica s nepostojanim a L nije visan (*u mòzgu, na nòktu, po lâktu, po bûbnju*). Zanimljivo se rijetko javlja *u smîslu*, a obično je *u smîslu*. Imenice s nepostojanim a i " u jednini imaju u dugoj množini ` (*mòzak — mòzgovi*, ali *nòkat* s kratkom množinom *nòkti, nòktiju, nòktima, nòkte*). Imenice s nepostojanim a koje imaju u jednini ^, imaju u dugoj množini ` ili ' (*bûbanj — bûbnjevi, stûpanj — stûpnjevi* i rjeđe *stûpnjevi, lâkat — lâktovi*). Ostale višesložice muškoga roda imaju različite naglaske. U imenica *ðblak* poopćen je naglasak čeonih padeža. Imenica *mjèsec* izgubila ju je samo u L, a u množini je uglavnom poopćen naglasak visnih padeža (*mjeséci, mjeséce* pored *mjèseci, mjèsece*). Imenica *ðblik* uvijek ima silazni naglasak u N/A, dok u ostalim padežima ide po n. p. *b*, a rjeđe ima naglasak jednak N/A. Imenica *kòmad* uvijek u N/A ima silazni naglasak, a u ostalim padežima gotovo uvijek ide po n. p. *b*. Visnost se u L još dosta dobro čuva u izrazu *u poglédu*. Puno se rjeđe čuje: *na svakom koráku*, rijetko se čuje i *g korákā*. U višesložnih imenica i-vrste visnost se u L još dosta dobro čuva u izrazu *na paméti*, a drugdje se izgubila. Visni nisu ni padeži u množini (gotovo se i ne kaže *kokòšima*, nego samo *kòkošima*).

II. Pridjevi

U pridjeva nema mnogo osobitosti. Oblici pridjeva *pùn* uvijek su sekundarno uzlazni (*pùna, pùnno, pùnī* itd.), za razliku od priloga *pùnno*, dok ostali pridjevi dvosložna N ženskoga roda n. p. *a* imaju silazan naglasak, a sekundarna se uzlaznost samo sporadično javlja u još nekih pridjeva, npr. *stàra* i češće *stàra, sîta* i puno češće *sîta, kràtka* i puno češće *kràtka*, a kod drugih se pridjeva n. p. *a* (*zdrav, slab, svjež* itd.) takva sekundarna uzlaznost gotovo ne javlja. U jednosložnih pridjeva n. p. *b* nema osobitosti. Pridjevi i glagolski pridjevi radni izvorne n. p. *c* u neodređenom liku idu po n. p. *b* (*živ, žíva, žívno, bìo, bíla, bílo, bìli, bìle* (*c*) kao *cín, cína, cínno, mògao, mògla, mòglo* (*b*)). Prilozi od pridjeva n. p. *b* i *c* imaju silazan naglasak (*jáko, živo, vrúce*), a takav je i naglasak određenoga lika (*bijèli, žívi*, ali npr. *tùđī* (gotovo se i ne upotrebljava u neodređenom liku), *gòlī* (neodr. lik *gól, gòla, gòlo*) i *bòsī* (neodr. lik — *bòs, bòsa, bòso*). O pridjevima *dòbar, mòkar* i *mrtav* v. 5. III, 3. Pridjevi n. p. *b* tvoreni sufiksom *-en* i pridjevi trpni n. p. *b* na *-en* te pridjevi n. p. *b* sa sufiksom *-ok* i još neki višesložni pridjevi n. p. *b* imaju i u neodređenom liku naglasak određenoga, tj. nominativa muškoga roda neodređenoga lika (*zèlena, ukràdena, pèčena, dèbela*), ali se naglasak neodređenoga lika čuva u nekim izrazima i oblicima, npr. *ko ruka*

debèlo, je l' poš̀tèno itd. Osim toga, pridjevi *dubok, širok, visok* ponekad imaju naglasak na sufiksu, češće kao prilozi (*dubòko* itd.), a još češće ima naglasak na sufiksu pridjev *dalek* (podjednako se često govori *dalèko* i *dàleko*, a nešto rjeđe i *dàleko*).

Pridjevi izvedeni od imenica n. p. *c* mogu imati očekivani određeni lik (*bòžjī, vràžjī, ljùdskī, pòljskī, nòcnī*), ali i ne moraju (*rùcnī* i *rùčni, vùčjī* i *vùčji, nòsnī* i *nòsni, nòžni* i češće *nòžni, òcnī* i *òčni*, gotovo uvijek *ùšni, mèsnī* i *mèsni, zìmskī, zìmski* i najčešće *zìmski*, a *vràtni, křvni, cvjètni* (ili *cvjètni*), *pètni, zùbni, vīdni, slùšni* samo sa silaznim naglaskom). Prilozi od pridjeva n. p. *c* na *-ski* imaju isti naglasak kao i pridjev (*mùškī, ljùdskī* kao prilozi i pridjevi). Zapravo se ne radi o većem ili manjem čuvanju n. p. *c*, nego su se paradigme pomiješale, pa se tako kaže samo *žènskī, bràtskī, br̀dskī* i izvorno *břdskī(:)*, izvorno *l̀volji* i *l̀voljī*, izvorno *ròditeljski*, ali i *roditèljskī* prema *prijatèljskī*.

III. Glagoli

Nastavak infinitiva nije visan (*mòci, dòci, ǹaci, ìci* ili *íci, trèsti, plèsti*²⁶). Od glagola čiji pridjevi radni izvorno idu po n. p. *b*, u osječkom stari naglasak čuvaju uglavnom samo pridjevi radni glagola *íci* i složenica koje imaju dva sloga u ženskom rodu (*išao/išò, išla, sišao/sišò, dòšao/dòšò, ǹšao/ǹšò* i dr., ali *òtišao, pr̀našla*), glagola *moći* (*mòg(a)o, mògla*) i *reći* (*rèk(a)o, rèkla*), dok ostali imaju silazan naglasak (*pòmogla, pr̀rekla; lègla, pèkla, mèla, tèkla, plèla, vùkla, tùkla, trèsla* itd.). Jednostavni pridjevi radni koji izvorno idu po n. p. *c*, u osječkom, kako je rečeno, idu po n. p. *b*, a prefigurirani oblici imaju poopćeni čeon naglasak na predmetku, kao što se i očekuje (*zv̀ali, ùzela, òdabrala*), a oblici poput *kl̀ala, p̀ila* sasvim su rijetki uz obične oblike po n. p. *b*. Poopćeni čeon naglasak imaju još neki pridjevi radni na *-ao* s kratkim slogom pred formantom *-a-*, i to pridjevi radni glagola n. p. *b* s prezentom na *-jem*, glagola n. p. *c* s prezentom na *-am* te onih na *jat* koje je dalo a i još nekih koji su izvorno pripadali 1. vrsti, a korijen im je završavao suglasnikom (*k̀povala, češali, čitali, bježali, grebali*) i prefigurirani oblici svih navedenih kategorija. Pridjev radni glagola *odustati* glasi *òdustao* i češće *odustao*, osobito, *odustala, odustalo* itd. Naglasak kao *kupòvala, stanòvala* jako je rijedak. Glagol *slati* u osječkom ima pridjev radni po n. p. *b* (*sl̀ali*), a *poslati* ima najčešće naglasak po n. p. *a* (*pòslali*), a rijetko čeon. Pridjev radni složenica glagola *liti* (n. p. *a*) rijetko ima čeon naglasak, a tako i glagol *dobiti*.

U glagola s prezentom na *-em, -eš* itd. n. p. *c* to je *-e-* dugo, a ne izvor-

²⁶ Infinitiv je po postanku L imenice na *-t̃ i-deklinacije i ako nije imao akut, morao je biti visan. Usp. *'pèc, u pèc'i* i inf. *pèc'i*, i *'mòc, o mòc'i* i inf. *mòc'i*.

no kratko (*grèbēm, trésēm*). 3. l. mn. prezenta glagola *moći* ima jednak naglasak i kvantitetu kao 1. l. (*mògu* – bez zanaglasne duljine). Zanaglasnih duljina nema ni oblik *znàju* (uz *znàju*), a i 1. i 2. l. množine glase *známo* i *znáte*). Duljine često nema ni oblik *dáju* (od *dati* za razliku od *dájū* od *dati*).

Glagol *vidjeti* ima prezent po n. p. *a*, ali se čuje i sekundarno uzlazno *vidim, vidiš*, ali naravno uvijek *nè vidim* itd. Glagol *ličiti* može ići po n. p. *c* i imati dug slogotvornik (*ličiti, liči*) i rijetko kratak slogotvornik (*ličiti, liči*), međutim, čini se da je to tipičnije za okolna mjesta nego za Osijek. Možda se i češće nego *ličiti* kaže *ličiti (a)*, ali po kriteriju kontinuiteta smatram ga manje tipičnim za Osijek nego *ličiti*. Neki govornici imaju *bàciti* po n. p. *a* u svim oblicima, ali mislim da takva upotreba nije tipična za Osijek, nego za neka mjesta u okolici. S druge je strane tipična upotreba glagola *sprèmati* i *sprèmiti* po n. p. *a* uz rjeđe *sprémiti* i rijetko *sprémati (b)*. Neki oblici glagola *imati* mogu imati u nekih govornika " (*imam, imao*), što je prilično rijetka pojava. Glagol *kíšiti* u osječkom ima naglasak *kíšiti*, 3. l. prez. *kíši*. Glagol *súžiti*, 3. l. prez. *súzī (mi oko)* u osječkom također pripada n. p. *c*, ali ima duljinu u korijenu (*súžiti, súzī mi oko*), a imenica je *súza* sekundarno n. p. *a* kao i u standardu. Vjerujem da je naglasak u glagola *kíšiti* i *súžiti* povezan i s njihovim značenjem kao i u glagola koji znače 'davati nekakav okus', npr. *sláditi, górchiti, kísiti* (svi n. p. *c*). Glagol *súžiti* ('načiniti uskim') pripada n. p. *b*. Po n. p. *c* idu i glagoli *kužiti* i *skužiti* (s dugim ili nešto rjeđe kratkim *u*).

Glagoli *prati, brati*, kao što je i izvorno, imaju prezent po n. p. *c*, ali glagol *tonuti*, koji izvorno pripada n. p. *b*, ima kod Osječana prezent po n. p. *c*²⁷. Razlika se čuva u prefigiranih glagola (*nabèrēm, nazòvēm*, ali *pòtonem*). I glagol *ići* ima prezent po n. p. *c*. Glagol *smijati se* u prezentu ima duljinu (*smijēm se*). Glagol je *brijati* u većine govornika n. p. *a* (*brìjati, brìjem*). Sinkronijski je n. p. *a* i glagol *tèsati*, a i glagol *krèsati* ide po n. p. *a*.

Složenice glagola n. p. *c* s prezentom na -am u prezentu nemaju naglasak na predmetku (*pročitām, izglàsām*). Složenice glagola n. p. *c* s prezentom na -em nemaju naglasak na predmetku (uvijek *donèsēm, nazòvēm, istrésē*, jedino *opèrēm* i dosta rjeđe *òperem, nabèrēm* i sasvim rijetko *nàberem*, a vjerojatno se naglasak na predmetku ponekad javi i u drugih složenica glagola *prati* i *brati*. Glagoli s prezentom na -im složeni od glagola n. p. *c* sa sinkronijski gledano kratkim samoglasnikom u korijenu imaju uvijek naglasak na predmetku bez obzira na to radi li se o i-glagolima ili o glagolima na jat (v. b. 45). Naglasak je na predmetku uglavnom i u ovakvih glago-

²⁷ U osječkom je govoru u prezentu n. p. *c* naravno ujednačen naglasak 1. i 2. l. mn. prema naglasku ostalih lica (*žèlīmo, žèlīte*, a ne *želīmo, želīte*).

la sa sinkronijski gledano dugim samoglasnikom u korijenu, a sporadično se javlja naglasak na korijenu (očite su razlike među govornicima). Čini se da nema razlike radi li se o glagolu na jat ili o i-glagolu, iako se u nekih glagola na jat naglasak na korijenu javlja vrlo rijetko, a u nekih češće, dok se u rijetkih i-glagola duga korijena naglasak na korijenu uvijek javlja vrlo rijetko. Češće se javlja primjerice *iscūrī*, *zamr̄zīm* (iako znatno češće *iscūri*, *zàmr(:)zi*), a vrlo se rijetko čuje *probljédī*, *ušútī*, *prokúži*, *zatrúbī*. U glagola s većim brojem slogova naglasak se uglavnom ne pomiče (*pozèlènim*, *porumènīm* i rijetko *pozèlenim*, *porùmenim*, uvijek *poljubičàstīm*).

4. Ostale specifičnosti

I. Preskakanje i prenošenje naglaska

1. Preskakanje naglaska

Naglasak u osječkom preskače samo u određenim izrazima, sa zamjenica i s 2. i 3. l. jednine aorista, ali aorist se u osječkom govoru gotovo ne upotrebljava.

Ne kaže se nikako drukčije nego *nà žalost*, *nàpamet*, *pòbogu*, *nàvrat-nànos*²⁸, *ùpomoć*, *nà vijéke*, što je i očekivano. Kaže se *poziv u pòmóć* i *ù pomoć*. Ostali primjeri preskakanja u izrazima: *òd r(:)eda*, *zà redom*, *čitati nà gla(:)s* i *na glàs*, *prati nà ru(:)ke* i češće *na rúke*, *íci sto nà sa(:)t* i puno češće *na sât*, *je l' ti to ò gla(:)vu*, *prèko rēda* i puno češće *preko rēda*, *pasti nà pame(:)t*, *sve četri ù zra(:)k* i češće *u zrâk* i neki drugi izrazi od kojih su neki ograničeni na pojedine govornike kao: *ne da ù zemlju* (za neko jelo koje nije za bacanje), *lupi me nogom ù gla(:)vu*.

Osim toga, s instrumentala lične zamjenice u jednini i povratne zamjenice naglasak prelazi kao silazan na prijedlog (*prèda mnóm*, *zà sobóm*). Enklitički se oblici ličnih zamjenica u jednini i povratne zamjenice s prijedlozima u običnu govoru ne upotrebljavaju, a ako se upotrebljavaju, naglasci su po primjeru: *ná se*, *prèda(:) se*. Obrazovani govornici kažu *nà pred kim*, *nà za koga*, ali obično se kaže *pred nìkim*, *za nìkog*.

2. Prenošnje naglaska

Naglasak se u osječkom prenosi nešto češće nego što preskače, ali se prenosi samo na jednosložne riječi (*zà nàs*, ali *oko nàs*). Primjera prenošenja s imenica još je manje nego primjera preskakanja, ali se naglasak vrlo često prenosi sa zamjenica i uvijek s glagola.

Uvijek se kaže *nà zdrāvlje* i *ù zdrāvlje*, zatim *kòd kuće*, *pò kući*, relativno

²⁸ Za duljine v. poglavlje o prozodiji (2., II, 2.).

često iz *kuće*, ali *kùci* i *u kùci*, a *prèd kućom* se gotovo i ne čuje. Uz *bèz veze* se rjeđe kaže *bèz veze*. Rjeđe nego *kòd kuće* čuje se *ù škòlu*, *ù školi* i *iz škole*, a još rjeđe *nà ulicu* i *nà ulici*, dok se *dò kraja* čuje relativno rijetko. Nadalje, s imenice *kurac* naglasak se često prenosi na prijedlog kada je ona u prenesenu značenju: uvijek se kaže *zà kurac*, gotovo uvijek *íci nà kurac* i *dò kùrca*, ali se uglavnom govori *u kùrac*. Prenosi se naglasak i u *zà čas*.

Naglasak se prenosi s nominativa ličnih zamjenica i sa zamjenice *tāj* neobavezno, ali često (ovisno o kontekstu i govorniku): *ì jā* ili *i jā*, *ì mī* ili *i mī*, *nì tāj* ili *ni tāj*, *zà tū priliku* ili *za tū priliku*, *òd tōg* ili *od tōg dana*. S ostalih se oblika ličnih i povratne zamjenice (instrumental u jednini spomenut je u prethodnom odjeljku) naglasak prenosi obavezno: *kòd nās*, *za njīh*, *ò njōj*; *kòd mene*, *pò meni*, *kòd njega*, *ù njemu*²⁹.

Naglasak se, nadalje, prenosi obavezno s glagola na negaciju. Kratkouzlazni se naglasak na negaciji poopćio i u 1. l. jednine prezenta glagola *moći*, a jednako je i 3. l. množine, a poopćeno je i u množini glagola *dati* (*nè dāmo*, *nè dāte*, ali *nè daju* (kraćina možda prema *nè znaju*, odnosno *nè znaju* ili se glagol s negacijom počeo uzimati kao cjelina — bez negacije je *dāju* (uglavnom bez duljine na u)). I zanimakan prezent glagola *dāvati*, koji se relativno rijetko upotrebljava, češće glasi *nè dajem* nego *ne dajem* (prema *nè dāju*). U prezentu glagola *znati*, *vàljati* i *íci* na negaciji je silazni naglasak (*nè znam ... nè zna(:)mo*, ... *nè znaju* i rjeđe *nè znaju* (kao *čúvam*, *čúvaju*³⁰), *nè valjam ... nè valjaju*, *nè idem = nējdem*). Također se uglavnom kaže *nēmam* itd., a rijetko *némam* itd. (bez zanaglasne duljine). Poopćeni čeon naglasak pridjeva radnoga prenosi se na negaciju (*bròjao ti ili nè brojao*), a s pridjeva radnoga glagola *biti* (u osječkom *b*) naglasak na negaciju preskače.

II. O naglasku nekih stranih riječi, većinom riječi tuđe tvorbe

Pravila koja ću dati, ne vrijede jednako za sve govornike, ali vrijede za većinu. Dvosložne imenice sa sufiksima *-ant*, *-ent*, *-ist* i sl. u osječkom go-

²⁹ U osječkom je kod ličnih zamjenica u jednini i povratne zamjenice poopćen silazni naglasak u kosim padežima. U nekih se govornika novoštokavaca još razlikuje *mène* i *mèni* ili u selu Kukljici na Ugljanu *kò mene*, ali *po menì* (oboje osobni podaci). Naglasak u osječkom u G ne preskače nego se prenosi analogijom prema D (*mèni*, *tèbi*, *sèbi*), gdje je silazan naglasak nov pa ne preskače na prednaglasnice. Silazni je naglasak i u oblicima muškoga i srednjega roda lične zamjenice 3. lica (*njèga*, *njèmu*). Kod pokazne se zamjenice u govoru upotrebljavaju uglavnom oblici *tōg*, *tōm*, *òvōg*, a ako imaju navezak (uglavnom kao zamjениčki oblik), onda je *tōga*, ali *òvōga*. Upitna zamjenica ima G *kòg*, *čèg* ili *kògā*, *čègā* i D *kòm* i *kòme(:)*, *čèm* i *čèmu(:)*. S jednosložnih se oblika upitne zamjenice naglasak obično ne prenosi.

³⁰ Oblici tipa *čúvaju* vjerojatno podupiru čuvanje staroga naglaska u *nè znaju* ili njegovo usvajanje u miješanju karakterističnu za urbani govor. O glagolima tipa *čuvati* v. Kapović 2003.

voru uglavnom imaju kratkouzlazan naglasak — *žirant(ica)*, *stùdent(ica)*, *stìlist* itd., a višesložne imaju kratkosilazni naglasak na sufiksu (*protestànt*, *instrumènt*, *evandèlist*). Imenica *kvocijent* najčešće se izgovara *kvòcjent*, a *pacijent pacjènt*. Što vrijedi za sufikse *-ant*, *-ent* itd., vrijedi i za sufiks *-ator*, tj. ako je korijen jednosložan, na njem je ` , a ako je višesložan, naglasak je na sufiksu (*gnjävātor*, *programātor*). Riječi francuskoga podrijetla ili njima slične riječi koje u N završavaju dugim samoglasnikom i često se upotrebljavaju, idu po n. p. *b* (samoglasnik se nominativa krati pred samoglasnikom nastavka), s tim da se N dvosložica prilagođava štokavskom naglasnom sustavu, a N se višesložica ne prilagođava: *Rènō* (*Renault*), *G — Rendā*, *Pèžō* (*Peugeot*), *G — Pežōa*, *Gètrō*, *G — Getrōa*, *mìljē*, *G — mìljēa*; *taburē*, *G — taburēa*, *negližē*, *G — negližēa*.

Na sufiksu je *-ácija* uvijek naglasak (*gradácija*, *komparácija*). Naglasak nekih imenica koje završavaju na *-ja*: *àfāzija*, *àmñēzija*, *àmbīcija*, *Ìtālija*; *audīcija*; *anestēzija*, *Austrālija*, *Indonēzija*, ali *Jugòslavija* (vjerojatno zato što se često upotrebljavala i baš tako izgovarala u medijima), *televīzija*. Na sufiksima *-izam* i *-istika* uvijek je kratki uzlazni naglasak: *budīzam*, *snobīzam*, *rasīzam*, *hinduīzam*; *lingvīstika*, *stilistika*, *kroatīstika*.

Složenice čiji je drugi dio *-log*, imaju naglasak na spojniku bez obzira na broj slogova, a s ostalim složenicama je različita situacija (*psihòlog*, *malakòlog*, *endokrinòlog*), a tako i *filòzof*; *sarkòfāg* (*b*); *ekònom* i rijetko *èkonom*; *pèdofil* i rjeđe *pedòfil*, *G pedofila*, *klòrofil*, ali uvijek *germanòfil* (*G — germanofila*). Četverosložni pridjevi izvedeni sufiksom *-ski* iz tih i sličnih imenica imaju nestandardni ` na početnom slogu, a ako imaju više slogova, naglasak im je na spojniku, tj. imaju ` na trećem slogu od kraja: *èkonomski*, *biološki*, *psihološki*, *pèdagoški* (*pedàgog*), *mèdicinski* (*medicína*), ali *sociòloški*, *muzikòloški*. Od *idiòt* pridjev je *idiòtski*.

5. Popis nekih riječi s naznakama kako se naglašavaju u Osijeku³¹

I. Jednosložne imenice muškoga roda a-vrste, dvosložne imenice e-vrste i dvosložne (uglavnom jednakosložne) imenice srednjega roda

1. Sinkronijski n. p. *a*³²

³¹ Riječi koje se rjeđe javljaju u svakodnevnom govoru, navodim u zagradama.

³² S obzirom na raspored naglasaka u sklonidbi imenica u osječkom govoru, sinkronijski gledano, od jednosložnih imenica muškoga roda n. p. *a* pripadaju sve s kratkim silaznim naglaskom u N i G, n. p. *b* one s uzlaznim naglaskom u G, a n. p. *c* one s dugim silaznim naglaskom u N i kratkim silaznim ili dugim silaznim u G. Od dvosložnih imenica e-vrste n. p. *a* pripadaju one sa silaznim naglaskom u N, n. p. *b*

A: Imenice e-vrste:

bäba, bäčva, bäjka, bära, brëskva, biljka, bükva, cřkva, cřta, čäplja, čäša, čipka, ðinja, dläka, (dräga), ðüda, ðünja, glöba, gljiva, gnjida, gräða, griva, (griza), grüda, güba, güska, ikra, iskra, (izba), jäma, käša, käzna, kiša, kiäta, kläda, klëtva, knjiga, köra, kräva, krästa, (krüda), křma (tovljenje i stražnji dio broda), kröšnja, křpa, (krüpa), krüška, küca, küja, küka, kürva, läða, (läska), (liäva), lipa, lökva, mäma, mëða, mjëra, (mläka), mřkva, mřëža, mřva (puno češće mřvica), müka (= patnja), njëga, njiva, pära (isparavanje), pätkä, pätlja, pljëva, (prëða), räka, räna, riba, (h)řða, siä, siäsa, släma, slämka, släva, slina, smökva, stöka, stöpa, stränka, (strüna), süknja, süza, (svüta), svräka, šljiva (voće), štüka, (šija), šüma, tëta, tëtkä, tläka, trävka, (tröška), tvřða, fikva, vätra, višnja, vläga, vöða, vötka, völja, vräna, vüdra, (zipka), zvijerka, žäba, žëga, žënka, žëtva, žica, žila.

B: Imenice muškoga roda a-vrste:

a: imenice koje znače rod i svojtu: *brät, djëd, zët;*

b: *cärr*, ali *cärica, gäd* (rijetko *b*);

c: imenice koje označuju pripadnika naroda, etničke skupine i sl.: *Čëh, Gřk, Röm, Rüs, Sřbin, Vläh* itd. (v. b. 33);

d: imenice koje znače hranu: *sir, krüh, lük, gräh*³³ (L može biti visan —

one s uzlaznim naglaskom u N, A i n, a n. p. c one s uzlaznim naglaskom u N, a silaznim u A i n ili samo u jednom od tih dvaju padeža. Od dvosložnih jednakosložnih imenica srednjega roda n. p. a/c pripadaju one silaznoga naglaska, a n. p. b one uzlaznoga naglaska u N. N. P. a i c ovih imenica gotovo jedino razlikuje prenošenje odnosno preskakanje — iznimka je imenica *drvo* — u slučaju imenica atipično za osječki govor, koje kod srednjega roda nije uvijek siguran pokazatelj. Dijakronijsko ću načelo u ovom popisu ipak zadržati utoliko što ću razlikovati imenice tipa *kräj* (a) i *brôj, nôs* (c). Osim toga, iako bi se imenice tipa *väl, väla, välovi*, sinkronijski mogle svrstati u n. p. a kao što sam svrstao i imenice srednjega roda tipa *blägo*, u popisu ih ipak svrstavam u n. p. c. Nadalje, premda ni dvosložice srednjega roda n. p. b, barem one koje nemaju nepostojanoga a u g, u osječkom govoru ne predstavljaju sinkronijski posebnu naglasnu paradigmu jer im je vokativ jednak nominativu i nema promjene naglaska u množini, svrstavam ih zasebno.

³³ n. p. b one s uzlaznim naglaskom u G, a n. p. c one s dugim silaznim naglaskom u N i kratkim silaznim ili dugim silaznim u G. Od dvosložnih imenica e-vrste n. p. a pripadaju one sa silaznim naglaskom u N, n. p. b one s uzlaznim naglaskom u N, A i n, a n. p. c one s uzlaznim naglaskom u N, a silaznim u A i n ili samo u jednom od tih dvaju padeža. Od dvosložnih jednakosložnih imenica srednjega roda n. p. a/c pripadaju one silaznoga naglaska, a n. p. b one uzlaznoga naglaska u N. N. P. a i c tih imenica gotovo jedino razlikuje prenošenje odnosno preskakanje — iznimka je imenica *drvo* — u slučaju imenica atipično za osječki govor, koje kod srednjega roda nije uvijek siguran pokazatelj. Dijakronijsko ću načelo u ovom popisu ipak zadržati utoliko što ću razlikovati imenice tipa *kräj* (a) i *brôj, nôs* (c). Osim toga, iako bi se imenice tipa *väl, väla, välovi*, sinkronijski mogle svrstati u n. p. a kao što sam svrstao i imenice srednjega roda tipa *blägo*, u popisu ih ipak svrstavam u n. p. c. Nadalje, prem-

govorim o gràhu, u gràhu/gràhu je kobasica), čàj³⁴ (L također može biti visan), mòšt;

e: imenice stàv (podjednako često a i b; moguć utjecaj medija jer je imenica kao apstraktna manje svakodnevna, a u medijima se često upotrebljava, gràb (većinom n. p. b), gràd (relativno rijetko n. p. b; moguće je da se imenica zajedno s naglaskom preuzima iz medija i sl.: običnija je imenica tuča) i mràz (podjednako rijetko (nešto manje od trećine ispitanika) n. p. b);

f: L je uvijek ili vrlo često visan: ràt, kràj, rāj, plàč (ide češće po n. p. b);

g: p̄rst (v. gore);

h: imenica svàtovi;

i: mnoge tuđice i njima slične tvorenice koje završavaju suglasničkim skupom: tèst, kèks, bènt, bènd, kìks, čìps, flìps, flòps, bòks, gìps i dr.

C: Imenice srednjega roda (n. p. a/c)³⁵:

bèdro (g — bedárā), (bìlo), blāgo, brāšno, b̄rdo (n̄zbrdo), čūdo (zà čudo; pl. čuda i čudèsa³⁶), djèlo, gòrje, gr̄lo, jàto, jèdro, jèlo, jètra, kljūse, kòlo, kòplje, ljèto, māslo, mēso, mjèsto, mōre (ūz mo(:)re), (njèdra), òko (nàoko), pīvo, (pròso), rālo, (rūho), (rīlo), sàlo, sèdlo, sijèno, sìto, slòvo, sūnce (G — sūna(:)ca; nà sūnce), šilo, tijèsto, ūho (zà uho), (vjèdro), zlāto, z̄rno, zvòno, žito i dr.

2. Sinkronijski n. p. b

A: Imenice e-vrste: búna, žena, sèstra, múha ili rijetko mùha, òsa, ròsa, cijèna, pčèla i dr. Ovamo pripadaju i:

báka, bijèda, brána, brázda, bréza, bùha ili rijetko búha (možda prema múha), dúga, glína, glísta, gróza, hrána, hvála, igra, jéza, júha, kúma, kúna,

da ni dvosložice srednjega roda n. p. b, barem one koje nemaju nepostojanoga a u g, u osječkom govoru ne predstavljaju sinkronijski posebnu naglasnu paradigmu jer im je vokativ jednak nominativu i nema promjene naglasaka u množini, svrstavam ih zasebno.

Zanimljivo je da baš imenice koje znače jelo čuvaju tu naglasnu paradigmu. Imenice tipa Ḡrk, R̄ūs, koje znače pripadnika naroda, specifične su po tom što nemaju duge množine, što je možda na neki način povezano s čuvanjem silaznoga naglasaka. Naime, i u imenica tipa rāk, rāka u osječkom, kratka je množina rāci, ali ona se sasvim rijetko upotrebljava i zapravo je knjiška.

³⁴ Riječ je posuđenica, pa nije došlo do duljenja kao u krāj.

³⁵ Navedeni primjeri preskakanja u skupini imenica koja slijedi, svi se, osim sraslih, javljaju u iznimno maloga broja govornika. Vrlo su rijetki i nipošto nisu tipični. Jedino se prenošenje nà sūnce češće javlja u izrazu Lovu na sunce! i sl.

³⁶ Sve nejednakosložne imenice srednjega roda s množinom duge osnove imaju u osječkom pomičan naglasak bez obzira na njihovu izvornu naglasnu paradigmu (ràme — ramèna (izvorno a).

křčma, léca, (lijéha), (lijéska), lòza, lúka, màšta, màzga, mòra, òpna, pàra (novac; g — *pàra(:)*), *píla, píзда, pláca, rijéka, résa, rúda, smòla, snàja* (*snàha* je utjecaj standarda), *sóva, srna, (stréha), strijéla, strúja, svàdba, svijéca, šljíva* (hladnoća, zima; šljivovica (u žargonu)), *tráva, trúba, (úza), úzda, vága, víla* (mitsko biće), *vláda, vrba, vrsta, zéba, zòra, žúna* i dr.

B: Imenice muškoga roda a-vrste: *kròv, kròva, pòd, pòda* (ali kratko *gròm, gròma*)³⁷, *bòk, bòr, bóra, Brijést* (mjesto kraj Osijeka), *dòm, gràb* (rjeđe je n. p. a), *gròb, kljûč, kònj, kòš, kríž, kût, làn, làv* (vrlo rijetko n. p. a), *Lúg* (mjesto u blizini Osijeka), *màk, nòj, plòt* (podjednako često s duljinom u N i bez nje, G — *plòta*), *rov* (nešto češće s duljinom u N nego bez nje, G — *ròva*), *súd* (n = *sùdovi*), *třg; ðùh; ðim, dlàn, míš, mlín, præg, Splít* i dr. Po n. p. b idu i jednosložne tuđice i neke njima slične jednosložne novotvorenice s kratkim samoglasnikom koje završavaju jednim suglasnikom, npr. *stíl, tûš, vìm, fiš, gvâš*, ali *pìps, čìps* (a). Osim navedenih imenica n. p. b pripadaju sljedeće imenice muškoga roda a-vrste: *bàt, bòb, bût, bík, čas, čèp, dàh, ðio* (G — *dijéla*), *dlàn, dôl* (v. b. 39; duljina je poopćena u svim padežima), *drèn* (knjiški je *drijèn* (c), *dvòr*)³⁸, *gřm, hmělj, hrèn, jûg, kùk, (kòm), kùp, kmět, nôž* (v. b. 38), *pùh, pùp, ròb, ròk, sàñ, skòk, (skòt), (sljèz), slòn, smûđ, snòp, sòm, stól* (G — *stòla*)³⁹, *stríc, šäv, škròb, šljèm, štâp, trût, tvòr, vól* (G — *vòla*), (*vřč*), *vřh, vřt* i dr.

C: Imenice srednjega roda: (*břvno* (g — *břva(:)na*)), *crijévo, čelo, čulo, gnijézdo, gòvno* (pl. — *gòvna, gòvâna, gòvnima*), (*gúmno* (g — *gúma(:)na*)), *jáje, jájce, krílo, léglo* (g — *léga(:)la*), *líce, mlijéko, múdo, míto, òkno* (g — *òka(:)na*), *písmo* (g — *písa(:)ma*), *plátno, právo* (ali *imati právo*), *rèbro* (g — *rebárā*), *sijélo, smèće, srèbro, stáblo* (g — *stabálā*), *stàklo* (g — *stakálā*), (*súkno* (g — *súka(:)na*)), *vápno, víno, vlákno* (g — *vlâka(:)na*), *vráta* i dr.

3. Sinkronijski n. p. c

A: imenice e-vrste:

a: više ili manje beziznimno: *gláva, rúka, strána, grána, dúša, bráda, srijéda* (jednina), *nòga, kòsa* (upotrebljava se u jednini);

b: u jednini *b*, u množini *c*: *òvca, svínja, cígla*;

c: kolebanje u jednom ili obama brojevima: *klúpa* (kolebanje uglavnom u jednini), *gréda* (relativno rijetko kolebanje, većinom u jednini), *snága* (kolebanje uglavnom u jednini, u nekih govornika i n. p. b), *stijéna* (kolebanje u obama brojevima), *dàska* (relativno rijetko kolebanje u obama brojevima, g *dàsa(:)ka*);

³⁷ O duljini u N imenica *krov* i *grom* v. Kapović 2006.

³⁸ Za duljinu v. Kapović 2005.

³⁹ O duljenju *stól* i *vól* v. Kapović 2005.

d: u jednini *c*, a u množini kolebanje: *vójska* (katkad (vrlo rijetko) i jednina *b*), *zèmlja* (kolebanje relativno rijetko; *g zemálja*), *vòda* (kolebanje vrlo rijetko), *zíma* (kolebanje relativno rijetko; zanimljiv je prilog *zímus*).

B: Imenice muškoga roda a-vrste:

a: samoglasnik se krati u množini: *brijêg*, *bríd*, *brídovi* (eventualno *brído-vi*), *břkovi*, *crijêp*, *cvijêt*, *čín* (moguće i *čínovi*), *člán* (L i D visni i kad imenica znači osobu), *dâr*, *drûg*, *dûg*, *glâs*, *trâg*, *kêr*, *klûb* (eventualno *klúbovi*), *kljûn*, *klîn* (moguće i *klínovi*), *krûg*, *líst*, *pâr*, *plîn*, *plûg*, *râd*, *rêd*, *rêp*, *rûb*, *sîn*, *sniijêg*, *svijêt*, *trâg*, *vlâk*, *vrâg*, *vrât*, *vûk*, *zêc*, *zíd*, *znâk*, *zvûk*, *žlijêb* i dr.;

b: množina po n. p. *b* (sve imenice s kračinom ili naknadno poopćenom duljinom u korijenu, osim imenice *rog*, i mnoge s izvornom duljinom): *bân*, *bánovi*, *bijês*, *bôd* (*bôda*), *bôg* (*bôga*), *bôj* (*bôja*), *brôj* (*brôja*), *brûs*, *cîlj*, *čír*, *čvôr* (*čvôra*), *gmâz*, *gûz*, *hîr*, *jêž* (*jêža*), *kíp*, *klíp*, *kôs* (*kôsa*), *krâk*, *krík*, *krôj* (*krôja*), *kvâr*, *lîk* (ako znači osobu, L i D nisu visni, a inače su visni), (*lôg* (*lôga*)), *lûg*, *lûk*, *lijês*, *mijêh*, *mlâz*, *môst* (*môsta*), *mûž*, *nôs* (*nôsa*), *pâd*, *plâst*, *plês*, *plôd* (*plôda*), *pûk*, *pûž*, *rêz*, *rôd* (*rôda*), *rôj* (*rôja*), *slâp*, *slôj* (*slôja*), *smrâd*, *sôk* (*sôka*), *stôg* (*stôga*), *strâh*, *strôj* (*strôja*), *strûk*, *šûm*, *tijêk*, *típ* (kad znači osobu, L i D nisu visni, inače su često visni), *tôk* (*tôka*), (*tôr* (*tôra*)), *trûd*, *trûp*, *ûd*, *ûm*, *vâl*, *vêz*, *vîr*, *žûlj* i dr.;

c: imenice koje nemaju množine ili im se množina (po n. p. *b*) rijetko upotrebljava: *bijêg*, *glîb*, *gnjêv*, *gnôj* (*gnôja*), *hôd* (*hôda*), *hlâd*, (*jêd*), *klâs*, *lêd* (*lêda*), *lôj* (*lôja*), *mêd* (*mêda*), *mrâk*, *mûlj*, *njúh* (vrlo rijetko *njúh* (*a*)), *plijên*, *slûh*, *smijêh*, *slâd*, *srâm*, *stîd*, *svrâb*, *tfn*, *zijêv*, *znôj* (*znôja*), *zrâk*, (*zôv* (*zôva*)), *žâr*, *ždrijêb* i dr.;

d: nekoliko imenica čija se množina koleba: *vijêk*, *vjêkovi* i *vjêkovi*, *lijêk*, *ljêkovi* i *lijêkovi*, *sât*, *sâtovi* i *sâtovi*, *vîd*, *vîdovi* i *vídovi*, *nîz*, *nîzovi* i *nízovi*, *klîn*, *klînovi* i rjeđe *klínovi*, *kvîz*, *kvîzovi* i *kvízovi* itd.;

e: imenice kratke množine (v. 3., I, 3.): *cřv* (*cřvi*, *cřvî*, *cřvima*), *dân* (*dâni*, *dânâ*, *dânima*), *gôst* (*gôsti*, *gôstiju*, *gôstima*), *ljûdi* (*ljúdi*, *ljúdim*), *sât* (*sâti*, *sâtî*, *sâtima*), *zûb* (*zûbi*, *zûbiju*, (*zûbâ*), *zûbima*).

4. Kolebaju se sljedeće imenice:

kôsa (*oruđe*)⁴⁰, *igla* (najčešće *b* sasvim rijetko *c*, ponekad je *c* u množini ili je silazni naglasak i u d/l/i ili i u jednini, *g* uvijek — *igálâ*), *metla* (najčešće *b*, rijetko *c* ili samo u jednini *c* ili *a*; naglasak je *mètla* (*mètla*), rijetko produljeno *métla*); *lom* (varira i naglasna paradigma: N — najčešće *lôm*, rjeđe

⁴⁰ Ta se imenica (izvorno n. p. *b*) ujednačila u n. p. s imenicom *kôsa* (vlasi) i samo se sasvim rijetko javlja u n. p. *b*. Međutim, ona se također rijetko javlja i kao imenica n. p. *a* jer je poopćila naglasak čeonih padeža da bi se ponovo razjednačila u n. p. od imenice *kôsa* (vlasi).

lòm, G — *lòma*, rjeđe *lòma* i *lòma*), *grijèh* (češće *c*), *plâšt* (podjednako često *b* i *c*), *vrâc* (podjednako često *b* i *c*), *hrûšt* (*b*, nešto rjeđe *c*), *mîr* (*b* i *c*, nešto više *b*, ali ovisi o izrazima, npr. iz *čista mîra* uglavnom, ali ne nužno *b*), *pânj*, *sîp*, *žîr* (češće *c*), *hrâst* (daleko češće n. p. *b*); *rúno* i *rûno*, najčešće *sûđe*, rjeđe *súđe*, još rjeđe *sùđe*, a vrlo rijetko *sùđe*, *vòće* i dosta rjeđe *vòće* itd.

II. Višesložne imenice

1. Sinkronijski n. p. a:

A: Imenice e-vrste: *Amerikānka*, (*báština*), (*bèsjeda*), *Crnògòrka*, *crvènpērka*, *čekaónica*, *dàdilja*, *dèsètkà*, (*djèdovina*), *gatàlínka*, *gòspòda*, *ispičùtura*, *jàgoda*, (*jètrova* (rijetko *jètrva*)), *kàjsija*, (*kòliba*), *kòkoška*, *kònoplja*, *làtica*, *làvica*, (*làvina* (npr. *snježna*)), *ljèkārna*, *lòpata*, *ljubičica*, *milòstinja*, *mìšolovka*, *mòtika*, *pòluga*, *pràšina*, *ràzina*, *rèšètkà*, *ròdilja*, *sjèkira*, *slàstičarna*, *tisúca*, *tratinčica*, *vèčera*, (*vèzilja*), *vòdilja*, *zàdaća*, *zákletva* i dr.

B: Imenice a-vrste muškoga roda: *bàkar*, *blijèsak* (n — *blijèsci*, eventualno *blijèskovi*), *biljeg*, *čòvjek* (V — *čòvječe*), *čèšanj* (n — *čèšnji*, *čèšnjevi* i *čèšnjevi*), *čèšalj* (n — *čèšljevi*), *glàgol*, *gòspod*, *grèben*, *grùmen*, (*hřbat* i *hřbat* (podjednako često; G najčešće — *hřbata* ili *hřbata*, a rijetko *hřpta*)), *jàsen*, *jàvor*, *kàmen*, *kàšalj*, (*kòkot*), *kòpar*, *krèmen*, *mèdojed*, *mòzak* (n — *mòzgovi*), (*òdar*), (*òganj* (G *ògnja*, n *ògnji* i *ògnjevi*)), *òrah*, *pèpeo*, *plàmen*, *pòjas*, *pràmen*, *pràsak* (n — *pràsci*), *rèmen*, *rògoz*, *sjèver*, *sòkol*, *stúpanj* (n — *stúpnjevi* i *stúpnjevi*), *svèkar*, (*tètrije(:)b*), *trèpe(:)t*, *trěbuh*, *ùnuk* i dr.

C: Imenice srednjega roda⁴¹: *gòvedo*, *kòpito*, *kòrito*, *òlovo*, *žèljezo* i dr.

2. Sinkronijski n. p. b:

A: Imenice e-vrste: *čètvòrka*, *ljepòta*, *dvoràna*, *lepéza*, *tišina*, *težina*, *dolina*, *visina*, *vrućina*, *planina*, *samòća*, *čistòća*, *budàla*, *gospòda* (V — *gòspodo*) i dr.

B: Imenice muškoga roda a-vrste: *bùnār*, *čètvrtak*, *dábar*, *jámac*, *járam*, *jèčam*, *knjižār*, *kònac* (G — *kónca*, n — *kònci*), *lijévak*, *lònac* (*lónca*, *lònci*), *lòvac* (*lòvca*, *lòvci*), *mètar*, *nòvac* (*nòvca*, *nòvci*), *òrao* (*òrla*, *òrlovi* — bez *duljenja*) *pijèsak*, *prámac*, *pàkao* (G *pàkla*), *svjèdok*, *úgao* (*úgla*, *úglovi*), *vòjnik*, *vrábac*, *znánac*, (*žènik*) i dr.

C: Imenice srednjega roda: *načèlo*, *rešèto*, *vretèno* i dr.

3. Sinkronijski n. p. c:

A: Imenice muškoga roda a-vrste: *mjèsec*, *nòkat*; *òblik*, *kòmad*; *pògled*, *kòrak* (o naglasku svih ovih imenica v. 3., I, 3.).

B: Imenice srednjega roda *jèzero* (n — *jezèra*)

4. Nejednakosložne imenice srednjega roda = suglasničke osnove (v. b. 36):

⁴¹ Nejednakosložne su imenice srednjega roda u zasebnoj skupini (5., II, 4.).

brème, dijéte (G – *djèteta*, V – *dijête*),
ìme, ràme, pìle, sjème, sljème, tèle, vrijéme
(G – *vrèmena*) i dr.

5. Nekoliko imenica i-vrste:

râž (*râži*), *žûč* (*žûči*); *lùdost, mlàdost, ràdost, pèrut, bðjazan, kòrist; pričest; glúpost, múdrost, lijénost i ljènost* i dr.

6. Neke imenice s predmecima:

zános, zàvod, zátvor, nátpis, rázlog; póziv, prómet, prórok, próstor, próglas (rijetko *pròglas*), *dókaz*, ali *òblog, òdnos, òspis, òtkaz, òzum* i *ízum* (kanovačkoga duljenja uglavnom nema u predmetaka koji završavaju suglasnikom, osobito pred sljedećim suglasnikom, ipak *pòdvožnjak* (možda prema *nádvožnjak*)); *pòtpis, pòdsmijeh, pòdzna(:)k, òglas; zàpad, sàbor, zàbava, zàhvala*⁴², *nàmjera, nàplata, nàvala*, ali *zàkrpa, rázlika, prílika, a prèhlada, prèvara* i *prìsega* s kratkosilaznim naglaskom; *ògrada, òdluka, òsoba, òsuda, pòdloga, pògreška* (samo rijetko *pògreška*), *pòplava, pòruka*, ali *pòkora*.

7. Neka imena:

Bránko, Zdrávko, Mírko, (u V je $\hat{\ }$ ili je V=N): *Míle, Míleta, Sàle, Sàleta, Pàvao, Pàvla*, a tako i imenica *čàvao, čàvla, čàvli*, npr., *Aleksàndar, Àljoša; Sànja, Làna, Nìna, Àntònija, Viktòrija, Di(j)ana, Dàjana, Sùzana, Adri(j)àna, Marijàna, Manuèla, Marijèta, Mihaèla/Mihaéla, Matéa/Matèa* (v. poglavlje o prozodiji (2., II, 2. na kraju), *Ànita, Mìrela, Iréna* i rjeđe regionalno *Ìrena* (češće u govornika pod jačim utjecajem mađarskoga).

III. Pridjevi

1. Sinkronijski n. p. *a*⁴³:

Ovamo ubrajam pridjeve koji uvijek imaju $\grave{ } , \grave{ }$ ili $\hat{\ }$ na istom slogu u svim oblicima kao *svjèž, svjèža, svjèže*, odr. *svjèži*.

bìstar, bòlestan, (brìdak), čèst, čist (zapravo se pridjev rijetko upotrebljava u neodređenom liku, tj. kao dio imenskoga predikata), *drùgi, držak, gùbak, gòlubli i gòlubli* (podjednako često), *gòtov, glàdak, gnjò, (hìtar), (hròm), jèsènji, kòs, (kòvak (kòvka)), kràtak, (krèpak), (kròtak), lāk, mèk, mřzak, nřzak, (mòdar), nòv, òbao, òkrùgao, òštar, pàmetan, plìtak, prāv* (odr. lik *prāvi*; neodr. se rijetko upotrebljava), *pròst, ràn* (odr. lik – *rāni*; neodr. se lik relativno rijetko upotrebljava, ali čest je prilog *rāno*), *(rèzak), (rìđ), sèdmi, (sìnj), sklìzak, slāb, slàdak, (smìo), spòr, stār* (odr. lik – *stāri*), *stròg, (sùrov), (svìrep)*,

⁴² To su mladi oblici, a stariji su *západ, zábava*, a najstarije je *zāpād* (n. p. c).

⁴³ Može se smatrati da svi pridjevi na *-en* i *-ok* u osječkom govoru sinkronijski gledano pripadaju n. p. *a* osim onih za koje je pod 3., II rečeno drukčije. Ostali višesložni pridjevi (od tri sloga u n. p. *a* naviše) imaju stalan naglasak.

směď, svjěž, sīt, slòbodan, tãnak, (tãšt), tìh i tìh (najčešće tìh (a), rijetko tìh (uglavnom b), tòpao, (třpak), vèlik i vèlik (podjednako često), vèseo, (zvònak), žàlostan, (žìdak) i dr.

2. Sinkronijski n. p. b:

Ovamo ubrajam pridjeve tipa *blâg, blága, blágo*, odr. *blâgi i hládan, hlád-na, hládnno*, odr. *hládni*.

bijěl, blâg, blijéd, brz, cijéla (ni *cio* ni *cijel* se ne upotrebljava, odr. *cijéli*), *cřn, čvřst, dēsni* (duljina prema *lijevi*), *drâg, gládan, glúp, glúh, górak, gúst* (*gúst* i kao prilog (preneseno značenje)), *hládan, hrábar, lúd, plâv, púst* (*púst* i kao prilog), *rijédak* (*rijétko* uglavnom i kao prilog), *sâm, sîv, slijêp, slân, sûh, svêt, téžak, tvřd, vrúc, zlátan, žût* i dr.

3. Sinkronijski n. p. c:

Ovamo ubrajam pridjeve s ` na pretposljednem slogu u N određenoga lika.

bôs (bòso, bòsi), gól (gòlo, gòli), tùď; mřtav (mřtvī čep, mřtvā sezona, ali poimeničeno naši mřtvi, živi i mřtvi), dòbar (dòbro i prilog, dòbrā), mòkar (mòkro, mòkrā ili n. p. a (nije dosljedno b)).

IV. Glagoli

1. Sinkronijski n. p. a:

bàviti se, (bèsjediti), (bìti (bìjem; ali bijen⁴⁴)), blâtiti, bògatiti se, bòraviti, bršati, čekati, čistiti, čùditi, čâpiti, đimiti, gâditi, gâziti, gînuti, glâditi, glêdati, grâbiti, gřliti, (iskriti), jâhati, jěsti, kâpati, kâzniti, kîdati, kiseliti i nešto rjeđe kiseliti, kîsnuti, kîtiti, klîcati, kljúcati, (krîti), (kvâsiti), lěci, lûpiti, mâzati, (mêditi), mîsliti, (mîti), mjèriti, mřviti, mřznuti, mûčiti, nûcati, nîknuti, nûditi, pàdati, pàziti, pècatiti, pjèniti, pičiti, plâšiti, plâziti, pljûnuti, pòpravljati, pòzdravljati, prâtiti, prâviti, prûžiti, pûcati, pûšiti, ràniti, rèzati, (řzati), sîliti, sîpati, (sîriti se), sîsati, sjěsti, sjètiti se, slâbiti⁴⁵, slâviti, slîniti, stâjati (stâjem), stâriti, stâti, stâviti, strâšiti, šibati, šiti, têsati, fîskati, tlâčiti, tòvariti, trâjati, (trâtiti), trèskati, trgati, ùdariti, vâditi, vîdjeti (prezent i vîdîm), vîsiti, (vîti), vjèrovati, žàliti, (žîliti) i dr.

2. Sinkronijski n. p. b (glagolski pridjevi glagola ove i iduće skupine označenih zvjezdicom imaju čeonu naglasak):

*blížiti se, brániti, brkati, brúsiti, búditi, cijéniti, cijépiti, *čěšati, dáviti, *dera-*

⁴⁴ Glagolski pridjevi trpni na *-en* imaju u osječkom ovisak na sufiksu *-en* osim pridjeva trpnih glagola s prezentom na *-im, -iš, -i...*, koji imaju ovisak na korijenu.

⁴⁵ Kako u Osijeku u običnu govoru u načelu postoje samo i-glagoli, većinu izvornih je-glagola navodim kao i-glagole. Infinitiv nasuprot tomu ostavljam neokrnjen, iako se on prilično često upotrebljava okrnjen.

*ti, díčiti, dijéliti, dísati, dòbiti (dòbijem (zàdobijem), dòbio i dòbio), drápati, drá-
žiti, drijémati, družiti se, dúriti se, gátati, gíbbati, glásiti, gnjáviti, gòniti, grá-
diti, gospodariti, govòriti, grijéšiti, (grózziti se), hínniti, hláđiti, hrábriti, (húli-
ti), hváliti, jáviti, (jéditi), jéžiti se, júriti, (káditi), (káliti), kárati, *kášljati, káza-
ti, kíhati, kíhnuti, (klátiti), klevètati, korístiti, kósiti (ukašati), *kòvati, krásiti,
krétati, kršiti i kršiti, krúžiti, (kúđiti), kúpiti, *làgati, lijéčiti, lijétati (u govoru
létati, létam), (líbiti se), (lihoáriti), lízati, lúpati, ljúbiti, ljúštiti, ljútiti, máhnu-
ti, mámiti, mástiti, (mínuti), míriti (umirivati), mítiti, mlátiti, mljèti (mèljem,
mljèò, mèlji), mrijéstiti se, mrsíti, mrsítiti se, mútiti, nízati, nòsiti, obláčiti, òrati,
*otròvati (òtrujem i òtrujem), *osnòvati (òsnujem i òsnujem), páłiti, páراتи, pári-
ti, píłiti, písati, píti (píjem, píli), plànuti, plijéniti, *pljùvati, pokòriti, ponòsiti se
(pónosim se (kanovačko duljenje < pónos)), pòpiti (pòpijem, pòpila, popijena),
*popljùvati (pòpljujem), *pòslati, *pòsrati, *potrčati (potrči(te)), prásiti se, prá-
šiti, prijétiti, prskati, pròsiti, pústiti, rábiti, ráđiti, ràzbiti (ràzbijem, ràzbio),
*razròvati (ràzrujem), (résiti), ròđiti (i neprelazno), *ròvati, (rúžiti), sáđiti,
sàhnuti, sàkriti (sàkrijem (ali pòsakrijem), sàkrio), sánjati, sàšiti (sàšijem, sàšio),
sàviti (sàvijem), sèłiti, skákati, skòčiti, skrbíti, skršiti, slijéđiti, sláđiti (zaslađiva-
ti), slàti (šàljem, šàlji, sláli), snážiti, (*snòvati), snúbiti, sràti (sèrem, sèri, sráli),
(srđiti), srkati, *stènjati, stráđati, súđiti, (súkati), súšiti, svjedòčiti, *šàptati, šéta-
ti, šíriti, šíšati, šòpati, štípati, štítiti, tèłiti se, trijébiti, (túđiti se), túpiti, túžiti,
(tráviti), *tròvati, (tršiti se), trúđiti se, tvòđiti, ùmiti (ùmijem, ùmio), užásnuti,
(vábiti), (váriti), vézati, víknuti, (vínuti se), vláđati, vòziti, vrátiti, zídati, zijéva-
ti, žáriti, *ždèrati, ženiti i dr.*

3. Sinkronijski n. p. c:

*bázditi, bijéliti (se), *bjèžati (bjèži(te)), *blístati, *bòjati se, bòljeti, bòriti se,
bòsti, *bràti, bráđiti, bròjiti, brújati, búčati, (c්රpiti (c්රpim)), cvíliti, částiti, číniti,
*čítati, (debèłiti), dèłjati, dòvesti (dovèđem), dòvesti (dovèzèm), dòjiti, dròbiti,
*držati (drží(te)), (dvòjiti), (dvòriti), (gájiti), *glásati, glúmiti, (glòbiti), gnòjiti,
gòjiti, gòrcíti (biti gorak), gòriti, *grèbati, grísti (grízèm, gr'izla), grmiti, *jèbati,
(jécati), (jézditi), kàsniti, kísiti (biti kiseo), kípiti, (kòriti), kòtiti, kràsti (kráđem,
kr'ala), krčati, (kríčati), kròjiti, kròtiti, krstiti, (lèđiti), lètiti, *lèžati, lòviti, lòžiti,
(lúđiti), mèsti (m'ela), (míriti (mirisati)), *mirísati (obično miríšim), mòkriti,
*mòtati, mòtriti, mnòžiti, m්රziti i rijetko m්රziti, *nàzvati, (òriti se), òštriti, pàsti
(p'āsla), pèći, píštati, pízditi, plèsti, plòviti, pòjiti, pòđiti, pràti (práli), prèsti
(prédèm, pr'ela), prštati, ràsti (r'āsla), rònniti, ròsiti, (ròtiti se), (rúđiti), sípiti,
sjèći (sijéčèm, sj'ekla), sjèđiti (sjèđi(te)), sláđiti (biti sladak), smijéšiti se, srámiti
se, sramòtiti, srèbriti se, stàjati (stòjīm, stājao), stàkliti se, stíđiti se, sorbiti, škri-
pati, (škròpiti), tájiti, támniti, tèći, téžiti, tòčiti, tòviti, *trčati (trči(te)), tròšiti, tr-
piti, trúbiti, tvòriti, ùčiti, vèđriti, vènuti, vesèłiti, vriježiti, vrištati, vřtiti, vúci
(vúkla), zelènniti, zláđiti (se), znòjiti se, zvàti (zváli), žalòstiti, žèłiti, žíviti, (žúđje-
ti), žútiti (se) i dr.*

4. Kalebaju se sljedeći glagoli:

kòsiti (travu) — *c*, rjeđe *b*; *kositi se* (npr. s čijim načelima) — najčešće *c* bez duljenja osnove (sasvim rijetko i atipično s duljenjem), a nešto rjeđe *b* (većinom bez duljenja osnove; *krijésiti se* — nešto češće *b*; *njúšiti* — *b* i rijetko *njúšiti a*; *poklanjati* — najčešće *a* (*pòklanjati*), rijetko *b* (*poklánjati*), ponekad samo *poklánjaju* uz znatno češće *pòklanjaju*; *zauštaviti a* i nešto rjeđe *zauštáviti b*, *zauštavljati a* i podjednako često *zauštávljati b*; *znáčiti c* i atipično dosta rijetko *b*, a u ponekih se govornika javlja *znáči*, ali *nè znāči*.

KRATICE I ZNAKOVI

1. Padeži

N — nominativ jednine
G — genitiv jednine
D — dativ jednine
A — akuzativ jednine
V — vokativ jednine
L — lokativ jednine
I — instrumental jednine
n — nominativ množine
g — genitiv množine
d — dativ množine
a — akuzativ množine
v — vokativ množine
l — lokativ množine
i — instrumental množine

2. Ostalo

b. — podrubna bilješka
n. p. — naglasna paradigma
(:) — duljina prethodnoga samoglasnika nije obavezna
? pred primjerom znači da je relevantnost primjera upitna

Literatura

- Anić, Vladimir. 2003. *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb : Novi Liber.
- Brabec, Ivan; Mate Hraste, Sreten Živković. 1958. *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb : Školska knjiga.
- Holzer, Georg. 2005 (2006). Zur relativen Datierung prosodischer Prozesse im Gemeinlavischen und frühen Kroatischen. *Wiener Slavistisches Jahrbuch* 51, 31–71.
- Kapović, Mate. 2003. Razvoj starih dugih samoglasa u hrvatskom i ostalim slavenskim jezicima. *Filologija* 41, 51–82.
- Kapović, Mate. 2005. Nove duljine u hrvatskom jeziku (nakon općeslavenskoga razdoblja). *Filologija* 44, 51–62.
- Kapović, Mate. 2006. Naglasne paradigme o-osnovâ muškoga roda u hrvatskom. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 32, 159–172.
- Kapović, Mate. *Uskoro*. Kratak uvod u slavensku akcentuaciju. SOL.
- Skok, Petar. 1971–74. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Knjiga prva: A–J. Knjiga druga: K–poni¹. Knjiga treća: poni²–Ž. Knjiga četvrta: Kazala. Uredili akademici Mirko Deanović i Ljudevit Jonke. Suradivao u predradnjama i priredio za tisak Valentin Putanec. Zagreb : JAZU.

Grundlegendes über das Akzentsystem der Mundart von Osijek

Zusammenfassung

In diesem Artikel werden die Besonderheiten des Osijeker Akzentsystems dargestellt. Er beginnt mit einer relativ ausführlichen Einleitung über die slawischen Akzentparadigmen, auf die im gesamten Artikel immer wieder Bezug genommen wird, und behandelt dann die Osijeker Prosodie im Allgemeinen, die Betonung der Substantive, Adjektive und Verben, das Verhalten des Akzents bei Proklise und die Akzentuierung mancher Wörter mit fremden Suffixen und entlehnter Komposita. Den Schluss bildet eine Liste von Substantiven, Adjektiven und Verben mit Angabe ihrer Osijeker Betonung.

Ključne riječi: Osijek, naglasak, akcentuacija

Key words: Osijek, accent, word accentuation